فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۲، پاییز ۹۴، صفحات ۱۴۳-۱۶۷

مطالعه‌ی رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان

فرهاد نصرتی‌نژاد[۱]، ایوب سخایی[۲]، حجّت شریفی[۳]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۹/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۴/۱۱

چکیده

شادکامی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای روانی بشر و به دلیل تأثیرات زیادی که بر زندگی افراد دارد، همواره مورد توجّه بوده است. شادی مادّه‌ی اوّلیّه‌ی تغییر، تحوّل و تکامل حیات اجتماعی انسان‌هاست و تحت‌تأثیر عوامل اجتماعی متعدّدی قرار دارد. یکی از این عوامل اجتماعی که بر سطح شادکامی جوانان اثرگذار است، سرمایه‌ی اجتماعی و ابعاد آن است. بنابراین، پژوهش حاضر درصدد بررسی رابطه‌ی میان سرمایه‌ی اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان است. این پژوهش با استفاده از روش پیمایش در یک نمونه‌ی تصادفی ۳۸۴ نفری از جوانان ۱۸ تا ۳۰ سال شهر تهران در سال ۱۳۹۳ انجام شده است. ابزار جمع‌آوری اطّلاعات پرسش‌نامه‌ی محقّق‌ساخته است که از اعتبار صوری و سازه (KMO=۰,۸۱) برخوردار و ضریب پایایی آن ۰,۷۳ است.

نتایج حاصل از آزمون هم‌بستگی پیرسون نشان می‌دهد میان سرمایه‌ی اجتماعی و ابعاد آن و میزان شادکامی رابطه‌ی معنادار، مستقیم و مثبت وجود دارد. میزان مشارکت اجتماعی دارای قوی‌ترین رابطه (r=۰,۵۴۸) با شادکامی است و پس از آن اعتماد اجتماعی (r=۰,۴۳۵) و انسجام اجتماعی (r=۰,۳۳۱) قرار دارند. بر پایه‌ی نتایج این پژوهش، ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی ۲۵ درصد از تغییرات متغیّر شادکامی را تبیین می‌کنند؛ به‌گونه‌ای که مشارکت اجتماعی بیش‌ترین تأثیر و انسجام اجتماعی کم‌ترین تأثیر را بر شادکامی دارد و در میان متغیّرهای زمینه‌ای، سن و وضعیّت تأهّل نیز از رابطه‌ی معناداری با شادکامی برخوردارند.

واژه‌های کلیدی: شادکامی، سرمایه‌ی اجتماعی، جوانان، شهر تهران.

[۱] استادیار گروه مدیریّت رفاه اجتماعی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی farhad.nosrati@gmail.com

[۲] کارشناس ارشد جامعه‌شناسی Sakhaei 84@yahoo.com

[۳] کارشناس ارشد برنامه‌ریزی رفاه اجتماعی Sharifi61h@yahoo.com

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

بیان مسأله

شادی و نشاط به‌عنوان یکی از مهم‌ترین نیازهای روانی بشر و به دلیل تأثیرات عمده‌ای که بر زندگی افراد دارد، همواره ذهن انسان را به خود مشغول کرده است. انسان از دیرباز در پی این مسأله بوده که چگونه می‌تواند بهتر زندگی کند؛ چه چیزی رضایت او را بیش‌تر فراهم می‌آورد و با چه سازوکارهایی می‌تواند از زندگی در این دنیا لذّت برد (دیکی[1]، ۱۹۹۹: ۱۲۴). شادکامی از مهم‌ترین نیازهای جوامع بشری است؛ زیرا شهروندان به‌ویژه ساکنان کلان‌شهرها فرصت کم‌تری برای اندیشیدن به خود و نیازهایشان دارند و به‌شدّت مستعدّ افسردگی هستند.

احساس شادکامی به احساسات مثبت فرد و رضایت خاطر[2] او از زندگی مربوط می‌شود (آرجیل[3]، ۲۰۰۱: ۸). مطالعات نشان می‌دهد شادکامی هم به عواطف مثبت، تعادل عاطفی و رضایت خاطر که متغیّرهای فردی هستند، وابسته است (همان: ۱۶) و هم به متغیّرهای اجتماعی (هزارجریبی و آستین‌افشان، ۱۳۸۸: ۱۲۱). یکی از عوامل اجتماعی که بر سطح شادکامی جوانان اثرگذار است، سرمایه‌ی اجتماعی و ابعاد آن است (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۵). به عقیده‌ی ریچاردز (۲۰۰۰) سرمایه‌ی اجتماعی بیش‌تر از سرمایه‌ی انسانی می‌تواند شادی و نشاط ایجاد کند. پاتنام و همکاران نیز نشان داده‌اند افرادی که دارای روابط اجتماعی بالاتری هستند، از شادی و نشاط بیش‌تری برخوردارند (به نقل از میرشاه‌جعفری و همکاران، ۱۳۸۱: ۵۳). مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی به دلیل ماهیّت و محتوایی که دارد، تقریباً با همه‌ی موضوعات و مسائل مطرح در حوزه‌ی انسانی و اجتماعی ارتباط می‌یابد و تأثیر آن بر پدیده‌های اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و سیاسی مشهود است. این مفهوم می‌تواند با هر حوزه‌ی اجتماعی پیوندی معنادار داشته باشد و به‌عنوان یک عامل اجتماعی مؤثّر، بر شادکامی جوانان نیز اثرگذار باشد.

درباره‌ی ضرورت و اهمّیّت تحقیق نیز باید گفت شادی و نشاط، مادّه‌ی اوّلیّه‌ی تغییر، تحوّل و تکامل حیات اجتماعی انسان‌هاست. در جامعه‌ی خوش‌حال و خرسند، تولید، بهتر و اشتغال، بیش‌تر و اقتصاد، سالم‌تر خواهد بود. در محیط شاد است که ذهن انسان‌ها پویا، زبانشان گویا و استعدادهای آن‌ها شکوفا می‌شود و جامعه به سوی تعالی و پیشرفت گام برمی‌دارد. از سوی دیگر، شادی و نشاط در میان جوانان که نیروی فعّال جامعه را تشکیل می‌دهند، می‌تواند زمینه‌ی افزایش بهره‌وری را فراهم آورد. از بعد سیاست‌گذاری اجتماعی نیز شادی مسأله‌ی بسیار مهمّی است؛ زیرا

[1] Dickey
[2] Satisfaction
[3] Argyle

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

هر قدر ملّتی شادتر باشد، احساس رفاه بیش‌تری خواهد داشت (صیّادی‌فر و دوستی، ۱۳۸۴: ۸). از این منظر، شادکامی به باور برخی اندیشمندان حوزه‌ی سیاست اجتماعی، خود از مؤلّفه‌های رفاه اجتماعی (فیتز پتریک، ۱۳۸۳: ۲۰) و از منظر برخی، غایت سیاست اجتماعی است؛ به این معنا که رفاه اجتماعی در نهایت، وضعیّتی است که در آن، نیازهای فرد تأمین و مسائل او مدیریّت و مرتفع شده است و در نتیجه، احساس شادکامی و خرسندی دارد (Midgley & Livermore, 2008). با توجّه به آن چه گفته شد، پژوهش حاضر درصدد است به بررسی میزان شادکامی جوانان و بهره‌مندی از شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی به‌عنوان یکی از عوامل اجتماعی تعیین‌کننده‌ی آن بپردازد.

ملاحظات نظری

شادکامی

شادکامی در لغت‌نامه‌ی دهخدا به معنای خرّمی، کام‌روایی و خوش‌حالی آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۹۸۷/۱۳). ماتلین و گارون (۱۹۷۹) و نیز آرجیل، مارتین و لو (۱۹۹۵)، شادکامی را هیجان مثبت، رضایت از زندگی و نبودِ هیجان منفی نظیر افسردگی و اضطراب، می‌دانند. آنان روابط مثبت با دیگران، هدفمند بودن زندگی، رشد شخصیّت و دوست داشتن دیگران و طبیعت را بخشی از شادکامی دانسته و نشان داده‌اند افراد به سبب ارزیابی مثبت از رویدادها شادتر هستند (به نقل از بخشایش و همکاران، ۱۳۹۰: ۸۷). فیتز پتریک برای شادکامی دو تعریف سطحی و عمیق قایل است؛ در تعریف سطحی، شادکامی را به‌مثابه یک تجربه خاصّ روانی یا جسمانی قلمداد می‌کند، مانند احساسی که فرضاً به هنگام پیروزی در یک مسابقه یا ربودن بوسه‌ای از نزدیکان به ما دست می‌دهد. در تعریف عمیق‌تر نیز شادکامی را به حالتی عمومی و غالب تعبیر می‌کند؛ حالتی که لزوماً به احساس سرخوشی یا نشاطی خاص کاهش‌پذیر نباشد و غالباً با عنوان رضایت یا خرسندی از آن یاد می‌شود (فیتز پتریک، ۱۳۸۱: ۲۰). وین‌هون شادکامی را ارزیابی کلّی ذهنی فرد از کیفیّت زندگی خود تعریف می‌کند؛ به عبارت دیگر، فرایند خودارزیابانه‌ی احساسی و شناختی فرد از محیط انگیزشی خویش (وین‌هون[1]، ۲۰۱۰). پیرو شادکامی را بعد عاطفی زیست خوب می‌داند

[1] Veenhoven

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

(پیرو[1]، ۲۰۰۶) و هلیول و پاتنام نیز شادکامی را هدف غایی زندگی انسان تعریف می‌کنند (هلیول و پاتنام[2]، ۲۰۰۴).

سرمایه‌ی اجتماعی

به اعتقاد بوردیو، سرمایه در سه شکل مختلف می‌تواند خود را نشان دهد؛ سرمایه‌ی اقتصادی[3] که قابل تبدیل به پول است و در شکل حقّ مالکیّت، نهادینه می‌شود. سرمایه‌ی فرهنگی[4] که در شرایط خاصّی قابل تبدیل به سرمایه‌ی اقتصادی است و در شکل مدارج تحصیلی، نهادینه می‌گردد و سرانجام، سرمایه‌ی اجتماعی که تحت شرایط خاصّی قابل تبدیل به سرمایه‌ی اقتصادی است و ممکن است در شکل اصالت و شهرت نهادینه شود. از نظر او، سرمایه‌ی اجتماعی به‌عنوان شبکه‌ای از روابط، ودیعه‌ای طبیعی یا اجتماعی نیست، بلکه چیزی است که در طول زمان برای کسب آن باید تلاش کرد. به تعبیر بوردیو، سرمایه‌ی اجتماعی محصول نوعی سرمایه‌گذاری فردی یا جمعی، آگاهانه یا ناآگاهانه است که در پی تثبیت یا بازتولید روابط اجتماعی است که مستقیماً در کوتاه‌مدّت یا بلندمدّت، قابل استفاده هستند (محمّدی، ۱۳۸۴: ۴۶).

کلمن سرمایه‌ی اجتماعی را برحسب کارکرد آن تعریف کرده است. بر این اساس، «سرمایه‌ی اجتماعی یک عنصر مجزّا نیست، بلکه مجموعه‌ای از عناصر متفاوت است که دارای دو ویژگی مشترک هستند. تمام این عناصر دارای برخی از جوانب ساختار اجتماعی بوده و برخی از کنش‌های افراد واقع در درون ساختار را تسهیل می‌نمایند» (کلمن، ۱۹۸۸). از نظر او، مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی نشان‌دهنده‌ی آن است که چگونه ساختار اجتماعی یک گروه می‌تواند به‌عنوان منبعی برای افراد آن گروه عمل کند. بنابراین در توصیف سرمایه‌ی اجتماعی از مفاهیمی مانند روابط اجتماعی، منابع اجتماعی و کنش استفاده کرده است (شارع‌پور، ۱۳۸۳: ۳۰۱).

از نظر پاتنام «سرمایه‌ی اجتماعی وجوه گوناگون سازمان اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌هاست که می‌توانند با تسهیل اقدامات هماهنگ، کارآیی جامعه را بهبود بخشند. سرمایه‌ی اجتماعی نیز مانند سایر سرمایه‌ها مولّد است و امکان دست‌یابی به اهداف مشخّص را فراهم می‌کند که بدون آن غیرقابل دسترس خواهند بود» (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۸۵). به تعبیر پاتنام در جایی که

[1] Peiro
[2] Helliwell and Putnam
[3] Economic Capital
[4] Cultural Capital

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

ذخیره و انباشت اساسی از سرمایه‌ی اجتماعی در قالب قواعد مبادله و شبکه‌های تعهّد مدنی وجود داشته باشد، همکاری و تعاون داوطلبانه به‌آسانی صورت می‌گیرد. در واقع این مفهوم سرمایه‌ی اجتماعی به پیوندهای میان اعضای یک شبکه به‌عنوان منبعی باارزش اشاره دارد که با خلق هنجارها و اعتماد متقابل، موجب تحقّق اهداف اعضا می‌شود (ازکیا و غفاری ۱۳۸۳: ۲۷۸). هم‌چنین پاتنام تعریفی مرتبط با تعریف شبکه‌های اجتماعی از سرمایه‌ی اجتماعی ارائه می‌دهد: «استفاده از سرمایه‌ی اجتماعی که به‌نظر می‌رسد از خصوصیّات زندگی اجتماعی –شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد– است، مشارکت‌کنندگان را قادر می‌سازد تا برای رسیدن به اهداف مشترک با یکدیگر همکاری نمایند» (احمدی ۱۳۸۳: ۱۵). ذخایر سرمایه‌ی اجتماعی نظیر اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها، خود ضامن حسن اجرای خود هستند و انباشته می‌شوند. همکاری موفّقیّت‌آمیز در یک موضوع، پیوندها و اعتماد یعنی دارایی‌های اجتماعی‌ای را ایجاد می‌کند که همکاری‌های آتی را در زمینه‌ی موضوعاتی که ارتباطی با آن موضوع ندارد، تسهیل می‌نماید. صاحبان سرمایه‌ی اجتماعی نیز همچون صاحبان سرمایه‌های متعارف، سعی در افزایش آن دارند (تاجبخش، ۱۳۸۴: ۹۹).

فوکویاما، نظریّه‌پرداز دیگر این حوزه، معتقد است سرمایه‌ی اجتماعی بیش‌تر بر هنجارها و ارزش‌های غیررسمی تکیه دارد. از نظر او سرمایه‌ی اجتماعی را به‌سادگی می‌توان وجود مجموعه‌ی معیّنی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میان آن‌ها مجاز است، در آن سهیم هستند (شارع‌پور، ۱۳۸۳: ۳۰۱). مشارکت در ارزش‌ها و هنجارها به‌خودی خود موجب تولید سرمایه‌ی اجتماعی نمی‌شود؛ زیرا ممکن است ارزش‌ها منفی باشند. هنجارهایی که سرمایه‌ی اجتماعی را تولید می‌کنند، اساساً باید شامل سجایایی مانند صداقت، ادای تعهّد و ارتباطات دوجانبه باشند. فوکویاما دو نکته را درباره‌ی سرمایه‌ی اجتماعی مورد تأکید قرار می‌دهد:

۱) سرمایه‌ی اجتماعی متعلّق به گروه‌هاست نه افراد؛ به عبارت دیگر، هنجارهایی که شالوده‌ی سرمایه‌ی اجتماعی را تشکیل می‌دهند در صورتی معنی دارند که بیش از یک فرد در آن سهیم باشند.

۲) همکاری و همیاری برای همه‌ی فعّالیّت‌های اجتماعی (خوب یا بد) ضروری است. بنابراین، ارزش‌ها و هنجارهای غیررسمی می‌توانند مثبت یا منفی باشند (علاقه‌بند، ۱۳۸۴: ۴۸).

در مجموع اندیشمندان برحسب دیدگاه‌های خود، نظرات مختلفی (نه متناقضی) در زمینه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی ابراز کرده‌اند. فصل مشترک این نظرات، آن است که سرمایه‌ی اجتماعی،

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

پتانسیل نهفته در روابط میان افراد (و گروه‌های) یک جامعه است که موجب انجام امور آن‌ها می‌شود (سعادت، ۱۳۸۶: ۱۷۷) و خود را به صورت اعتماد در روابط اجتماعی، داشتن روابط انجمنی یا پیوندهای اجتماعی بروز می‌دهد. از این منظر، می‌توان سرمایه‌ی اجتماعی را وضعیّتی دانست که در آن اعتماد اجتماعی (اعمّ از بین فردی و نهادی)، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی در حدّ بالایی قرار دارد و موجب بروز هم‌افزایی در جامعه می‌شود.

اعتماد اجتماعی[1]

هنجار اعتماد، جزئی اصلی از سرمایه‌ی اجتماعی است. مفهوم اعتماد همه‌ی جنبه‌های زندگی بشری را شکل می‌دهد. واژه‌ی «Trust» در فرهنگ آکسفورد به‌عنوان اتّکا یا اطمینان به نوعی کیفیّت یا صفت یک شخص یا یک چیز، یا اطمینان به حقیقت یک گفته، توصیف می‌شود (گیدنز، ۱۳۷۷: ۳۷). اعتماد اجتماعی را می‌توان داشتن حسن‌ظن به دیگران در روابط اجتماعی، که دارای دو طرف اعتمادکننده[2] و اعتمادشونده[3] (فرد یا گروه) است، دانست. این اعتماد تسهیل‌کننده‌ی روابط اجتماعی است و امکان سود یا زیان را در خود نهفته دارد (امیرکافی، ۱۳۸۰: ۱۱). تئوری سرمایه‌ی اجتماعی، اعتماد را منبع جامعه‌ی مدنی و زمینه‌ساز تعهّد مدنی و دموکراسی می‌داند. چنان‌که پاتنام مطرح می‌کند اعتماد، بنیان سرمایه‌ی اجتماعی است و شرایط را برای عمل متقابل فراهم می‌کند؛ به تعبیری، اگر شما خوب رفتار کنید، من هم خوب خواهم بود. هنگامی که مردم به یکدیگر اعتماد دارند، بر مشکلات کنش متقابل فائق می‌آیند و دیگر هزینه‌های زیادی صرف جلب اعتماد افرد نمی‌شود (احمدی، ۱۳۸۳ :۱۳).

انسجام اجتماعی

این واژه به لحاظ مفهومی، احساس مسؤولیّت متقابل میان چند نفر یا چند گروه است که از اراده و آگاهی برخوردار باشند. در واقع، این مفهوم دربردارنده‌ی معنایی اخلاقی است که متضمّن وجود اندیشه‌ی یک وظیفه یا الزام متقابل است. هم‌چنین یک معنای مثبت از آن برمی‌آید که وابستگی متقابل کارکردها، اجزا یا موجودات را در یک کلّ ساخت‌یافته، می‌رساند. به زبان جامعه‌شناسی، انسجام ناظر به وضعیّتی است که بر پایه‌ی آن در سطح یک گروه یا یک جامعه،

[1] Social trust
[2] Truster
[3] Trustee

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

اعضا به همدیگر وابسته و به‌طور متقابل نیازمند یکدیگرند (بیرو، ۱۳۷۵: ۱۲۵). این پدیده‌ی اجتناب‌ناپذیر، سیّال و نسبی، با هم‌فکری، همیاری و هماهنگی داوطلبانه و حضور ارادی شهروندان در انجام وظایفی که در حیطه‌های گوناگون مناسبات فرهنگی، مذهبی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی پیش روی آنان قرار می‌گیرد، شکل می‌یابد (صالحی امیری، ۱۳۸۸: ۱۴۵). انسجام اجتماعی بر توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دلالت دارد که حاصل پذیرش و درونی کردن نظام ارزشی و هنجاری یک جامعه و وجود تعلّق جمعی و تراکمی از وجود تعامل در میان افراد جامعه است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰: ۱۸۱).

مشارکت اجتماعی

مشارکت اجتماعی بر آن دسته از فعّالیّت‌های ارادی دلالت دارد که از طریق آن، اعضای یک جامعه در امور محلّه، شهر و روستا به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در شکل‌دادن به حیات اجتماعی مشارکت دارند (محسنی تبریزی، ۱۳۷۰: ۱۰۸). مشارکت اجتماعی مبیّن گسترش روابط بین گروهی در قالب انجمن‌های داوطلبانه، باشگاه‌ها، اتّحادیّه‌ها و گروه‌هایی است که معمولاً خصلتی محلّی و غیردولتی دارند و در قالب سیاست‌های اجتماعی، مشارکت و درگیر ساختن مردم در فرایندهای گوناگون اجتماعی را هدف خود می‌دانند (غفاری،۱۳۸۰: ۱۰). انجمن‌های داوطلبانه مهم‌ترین عرصه‌ی شکل‌گیری و سامان‌دهی فعّالیّت‌های مشارکتی در جامعه محسوب می‌شوند. از این منظر، مشارکت اجتماعی ارتباط تنگاتنگی با جامعه‌ی مدنی دارد. مشارکت اجتماعی ریشه در ساخت و روابط گروهی در سطوح محلّی و ملّی دارد و در نهایت، مبتنی بر یک فرایند است؛ فرایندی که طی آن، اطمینان و هم‌بستگی میان مردم برقرار می‌شود (محسنی و جارالله‌ی، ۱۳۸۲: ۱۲).

پیشینه‌ی تحقیق

خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۰) پژوهشی با عنوان «تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر شادی جوانان شهر بابلسر» انجام داده‌اند. روش پژوهش در این تحقیق، پیمایشی بوده است و برای انجام آن، ۳۸۰ نفر از افراد ۱۵ تا ۲۹ سال شهر بابلسر به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد میان متغیّر مستقل سرمایه‌ی اجتماعی و ابعاد آن و شادی جوانان هم‌بستگی مستقیم وجود دارد. بیش‌ترین هم‌بستگی شادی با ارتباط اجتماعی و کم‌ترین هم‌بستگی آن نیز با مشارکت رسمی بوده

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

است. بر پایه‌ی نتایج این پژوهش، در مجموع از میان سه بعد سرمایه‌ی اجتماعی، ارتباط اجتماعی و اعتماد اجتماعی و از میان متغیّرهای زمینه‌ای نیز پایگاه اقتصادی- اجتماعی، ۲۵ درصد از پراکنش متغیّر وابسته‌ی شادی را تبیین می‌کنند. چلبی و موسوی (۱۳۸۷) نیز مقاله‌ای با عنوان «بررسی جامعه‌شناسی عوامل مؤثّر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان» ارائه داده‌اند. در این مطالعه از دو روش استفاده شده است؛ نخست، روش پیمایش که با انتخاب ۳۸۶ نفر از شهرهای تهران، یزد، اردکان و میبد و با استفاده از پرسش‌نامه‌ی شادمانی آکسفورد انجام شده و دیگری روش تطبیقی کمّی که با استفاده از داده‌های ثانویّه صورت گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد روابط اجتماعی توأم با اعتماد، اثر تعیین‌کننده‌ای بر شادمانی دارند و در این میان، خانواده عمده‌ترین تأمین‌کننده‌ی شادمانی افراد محسوب می‌شود. میرشاه‌جعفری (۱۳۸۱) در مقاله‌ای با عنوان «شادمانی و عوامل مؤثّر بر آن»، با بررسی متون داخلی و خارجی نشان داده شخصیّت، عزّت نفس، اعتقادات مذهبی، سرمایه‌ی اجتماعی، فعّالیّت‌های اوقات فراغت و ... از جمله عواملی هستند که تأثیر به‌سزائی بر شادکامی دارند.

یافته‌های پژوهش بارتولینی[1] و دیگران (۲۰۰۸) تحت‌عنوان «آیا کاهش سرمایه‌ی اجتماعی از شادی آمریکایی‌ها می‌کاهد؟»، حاکی از آن است که میان شاخص‌های سرمایه‌ی اجتماعی و میزان شادی و نشاط رابطه‌ی معناداری برقرار است؛ بدین صورت که با افزایش سرمایه‌ی اجتماعی، میزان نشاط افزایش می‌یابد. کوپیر[2] و همکاران در پژوهش خود با عنوان «فعّالیّت اجتماعی و نشاط» به این نتیجه دست یافته‌اند که فعّالیّت‌های اجتماعی و مشارکت در کارهای گروهی، زمینه را برای افزایش نشاط افراد فراهم می‌کند و هرچه دامنه‌ی فعّالیّت‌های افراد گسترده‌تر باشد، میزان شادی و نشاط آنان نیز بیش‌تر خواهد بود (کوپیر، به نقل از کشاورز، ۱۳۸۴: ۹۸). بر اساس نتایج تحقیق ناتاووده[3] (۲۰۰۷)، روابط همسایگی با سلامت روانی و شادکامی از طریق تماس اجتماعی و سرمایه‌ی اجتماعی رابطه دارد، امّا میان سلامت روانی و رضایت از همسایگان رابطه‌ی معنی‌داری به‌دست نیامده است (به نقل از کیومرثی و مؤمنی، ۱۳۹۲: ۲۲۲).

هان سه هی در پژوهشی با عنوان «سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی؛ کدام متن دارای اهمّیّت است؟»، با استفاده از داده‌های مطالعه‌ی پانل رفاه سئول[4] که در سال ۲۰۰۸ انجام شده، به بررسی

[1] Bartolinimm
[2] Copeer
[3] Nattavude
[4] Seoul Welfare Panel Study

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

نقش سرمایه‌ی اجتماعی در شادکامی پرداخته است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد متن اجتماعی همسایگی برای فهم تفاوت در شادکامی فرد بسیار اهمّیّت دارد. هم‌چنین سطح فردی سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی و کار داوطلبانه اثرگذار است و حسّ سودمندی و مشارکت سازمانی در سطح همسایگی، تأثیری مثبت بر شادکامی دارد (هان سه هی[1]، ۲۰۱۴). گراویک و گراویک در پژوهش «به کسانی اعتماد کنید که می‌شناسید، تنها آن‌ها که به ایشان اعتماد دارید: تأثیر هم‌زمان سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی در کشورهای مرکزی و شرقی اروپا» که با استفاده از داده‌های پیمایش ارزش‌های جهانی در سال ۲۰۰۰ انجام شده، به این نتیجه رسیده‌اند که سرمایه‌ی اجتماعی شبکه‌ای و پیوندی، تأثیری مثبت بر شادکامی فردی دارد (گراویک و گراویک[2]، ۲۰۱۳).

رودیگز پوز و ون برلپش در پژوهشی که به «سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی فردی در اروپا» می‌پردازد، با استفاده از دیدگاه کلمن درباره‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و با در نظر گرفتن سه بعد آن یعنی اعتماد، تعامل اجتماعی و هنجارها و مجازات‌ها، و تقویت آن با دیدگاه‌های پاتنام و اولسون، به بررسی تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر یک نمونه‌ی ۴۸۵۸۳ نفری در ۲۵ کشور اروپایی پرداخته‌اند. نتایج مطالعه‌ی آنان سه یافته‌ی مهم داشته است؛ نخست آن که سرمایه‌ی اجتماعی عاملی برای شادکامی اجتماعی در کشورهای اروپایی است. دوم آن که پیامد اصلی تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی، در تعاملات اجتماعی غیررسمی، تعاملات اجتماعی عام و اعتماد نهادی آشکار می‌شود. بر اساس یافته‌ی سوم، تفاوت‌های مهمّی در زمینه‌ی چگونگی ارتباط سرمایه‌ی اجتماعی با شادکامی در نواحی مختلف اروپا، وجود دارد (پوز و ون برلپش[3]، ۲۰۱۳). کریستین بورنسکو[4] نیز در پژوهشی با عنوان «رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی در ایالات متّحده‌ی آمریکا طی سال‌های ۱۹۸۳–۱۹۹۸» که به صورت تحلیل ثانویّه‌ی داده‌های پانل نُه مرکز آمارگیری انجام شده، نشان داده است که اعتماد تأثیری مثبت بر شادکامی دارد (بورنسکو[5]، ۲۰۰۸).

چارچوب نظری

اگرچه شادکامی حالتی روانی است، عوامل اجتماعی متعددّی آن را تحت‌تأثیر قرار می‌دهند. این پدیده همانند بسیاری از پدیده‌های روانی، به‌غایت اجتماعی است و متن‌های اجتماعی شدیداً

[1] Sehee Han
[2] Growiec & Growiec
[3] Pose & von Berlepsch
[4] Christian Bjørnskov
[5] Bjørnskov

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

بر آن اثر می‌گذارند. از این منظر و با قرار دادن شادکامی در متن اجتماعی، می‌توان متغیّرهای بسیاری را بر آن مترتّب دانست. از سوی دیگر، این پدیده تحت‌تأثیر وضعیّت‌های اقتصادی است و رفاه اقتصادی می‌تواند تا اندازه‌ی زیادی بر آن اثر بگذارد؛ به این معنا که شرایط مطلوب اقتصادی موجبات افزایش شادکامی را فراهم می‌کند، امّا ادبیّات حوزه‌ی رفاه اجتماعی حاکی از آن است که الزاماً این گونه نیست و وضعیّت‌هایی رفاهی قلمداد می‌شوند که در نهایت موجبات شادکامی را فراهم سازند (فیتز پتریک، پیشین)؛ به‌عبارت دیگر، غایت رفاه اجتماعی ایجاد نوعی شادکامی است که البتّه فقط تابع خدمات رفاهی نیست. به همین سبب در ادبیّات سلامت اجتماعی که خود یکی از زیرشاخه‌های رفاه اجتماعی است، توجّه به سرمایه‌ی اجتماعی از اهمّیّتی روزافزون برخوردار شده و سرمایه‌ی اجتماعی یکی از تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت به‌شمار آمده است. مطالعات انجام‌شده در این حوزه (هان سه هی، ۲۰۱۴؛ گراویک و گراویک، ۲۰۱۳؛ رودیگز پوز و ون برلپش، ۲۰۱۳؛ هلیول و پاتنام، ۲۰۰۴؛ بورنسکو، ۲۰۰۸؛ چلبی و موسوی، ۱۳۸۷) نیز همگی نشان‌دهنده‌ی آن است که سرمایه‌ی اجتماعی یکی از عوامل و متغیّرهای مهم و اثرگذار بر شادکامی است.

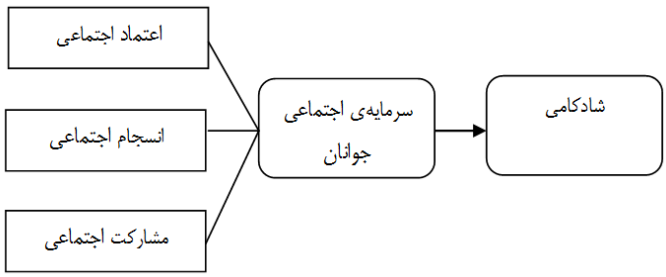
صرف‌نظر از مطالعات تجربی انجام‌شده که بیانگر اثرپذیری شادکامی از سرمایه‌ی اجتماعی است، از منظر تئوریک و تحلیلی نیز می‌توان مکانیسم اثرپذیری شادکامی از سرمایه‌ی اجتماعی را توضیح داد. اگر چنان‌که نظریّه‌پردازان این حوزه تأکید دارند، مؤلّفه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی را متشکّل از اعتماد، مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی بدانیم، می‌توان اذعان داشت که شادکامی شدیداً متأثّر از کارکردهای مستقیم و غیرمستقیم سرمایه‌ی اجتماعی است. سرمایه‌ی اجتماعی از طریق توسعه و گسترش اعتماد اجتماعی، مناسبات انسانی را در جامعه بیش‌تر می‌کند و موجب شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی و در نتیجه انسجام اجتماعی می‌شود که این دو از مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های اجتماعی شادکامی هستند؛ به‌ویژه اگر به این نکته‌ی مهم توجّه داشته باشیم که شبکه‌های اجتماعی و انسجام اجتماعی، عواملی اساسی در ایجاد حمایت‌های اجتماعی هستند که خود نقش بسیار مهمّی در شادکامی دارد. از این منظر، شادکامی تا اندازه‌ی زیادی تابعی از حمایت‌های اجتماعی‌ای است که افراد از محیط پیرامون خود کسب می‌کنند. به همین سبب افرادی که وضعیّت‌های اقتصادی مناسبی دارند، امّا از شبکه‌های اجتماعی خوب و حمایتگر برخوردار نیستند، خود را چندان شادکام نمی‌یابند و هم از این روست که شبکه‌های اجتماعی به‌خصوص در دنیای جدید که افراد به‌شدّت اتمیزه شده‌اند، اهمّیّتی اساسی یافته است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

علاوه بر تأثیر غیرمستقیم سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی از طریق ایجاد شبکه‌ها و انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی نیز که مهم‌ترین مؤلّفه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی است، تأثیر بسیار زیادی بر شادکامی دارد. از نظر اندیشمندان این حوزه، سرمایه‌ی اجتماعی از طریق توسعه و گسترش اعتماد اجتماعی زمینه‌ی تعامل افراد را با کسانی که شناختی از آن‌ها ندارند، فراهم می‌کند. اغلب اندیشمندان سرمایه‌ی اجتماعی بر این باورند که تعامل‌های اجتماعی رو در رو به صورت مستقیم منجر به زندگی‌های شادتر می‌شود (بورنسکو، ۲۰۰۷: ۱۳). از این منظر، سرمایه‌ی اجتماعی با توسعه‌ی اعتماد تعمیم‌یافته، زمینه‌ی کنش‌های متقابل اجتماعی را بیش از پیش فراهم می‌آورد؛ کنش‌هایی که بنیان همه‌ی مناسباتی است که در جامعه جریان دارد. از این رو، حتّی اگر به کارکرد شبکه‌سازی که بنیان حمایت‌های اجتماعی را برای افراد فراهم می‌کند، نظر نداشته باشیم، سرمایه‌ی اجتماعی با فراهم کردن زمینه‌ی کنش‌های اجتماعی و به تبع آن، ایجاد ارتباط انسانی، زمینه‌ی اثرگذاری بر شادکامی را فراهم می‌سازد؛ به‌ویژه اگر از منطق کنش ارتباطی هابرماس مدد جوییم و به این نکته توجّه داشته باشیم که نفس ارتباط برای آدمی مهم است و اساساً شأن انسانی از طریق ارتباط تجلّی و بروز می‌یابد، اهمّیّت و نقش سرمایه‌ی اجتماعی در شادکامی بیش از پیش برجسته می‌شود. به همین سبب هابرماس برخلاف مارکس، جوهره‌ی انسان را نه در کار که در ارتباط می‌جوید و از همین روست که ارتباط برای انسان مدرن اهمّیّتی بنیادین یافته است.

مدل مفهومی تحقیق

با استناد به نظریّه‌های سرمایه‌ی اجتماعی، پیشینه‌ی مورد بررسی و چارچوب نظری، رابطه‌ی میان سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی را می‌توان به شیوه‌ی زیر صورت‌بندی کرد.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

فرضیّه‌های تحقیق

فرضیّه‌ی اصلی تحقیق

میان سرمایه‌ی اجتماعی و میزان شادکامی جوانان رابطه وجود دارد.

فرضیّه‌های فرعی

- میان اعتماد اجتماعی و میزان شادکامی جوانان رابطه وجود دارد.
- میان انسجام اجتماعی و میزان شادکامی جوانان رابطه وجود دارد.
- میان مشارکت اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان رابطه وجود دارد.
- میان متغیّرهای زمینه‌ای (جنس، سن، وضعیّت تأهّل و تحصیلات) و میزان شادکامی جوانان رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر که در زمره‌ی تحقیقات کمّی است، از حیث هدف کاربردی، از حیث ماهیّت توصیفی- تحلیلی و از حیث معیار زمان پیمایشی به‌شمار می‌آید و به صورت مقطعی انجام شده است. هم‌چنین برای جمع‌آوری اطّلاعات از دو روش اسنادی و پیمایشی و برای مطالعه‌ی نظریّه‌ها و کسب اطّلاعات، از منابع و اسناد استفاده شده است. تکنیک مورد استفاده در بخش میدانی نیز پرسش‌نامه‌ی محقّق‌ساخته، بوده است.

جامعه‌ی آماری پژوهش، همه‌ی جوانان ۱۸ تا ۳۰ سال شهر تهران در سال ۱۳۹۳ است و برای انتخاب حجم نمونه‌ی تحقیق در میان افراد جامعه آماری، از فرمول عمومی کوکران استفاده شده است. بنابراین حجم نمونه‌ی تحقیق، طبق فرمول مذکور برابر است با:

$$n = \frac{(1.96)^2 0.5 * 0.5}{(0.05)^2} = 384$$

بدین ترتیب بر اساس محاسبه‌ی فرمول کوکران، تعداد ۳۸۴ = n نفر به‌عنوان حجم نمونه به‌دست آمده است. برای دسترسی به جامعه‌ی آماری از دو روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شده است. در روش نمونه‌گیری خوشه‌ای در وهله‌ی نخست، شهر تهران بر اساس مناطق چندگانه‌ی شهرداری، به ۵ پهنه تقسیم‌بندی شد. مبنای این تقسیم‌بندی سطح توسعه‌یافتگی فرهنگی- اجتماعی و اقتصادی مناطق بوده است (موسایی، ۱۳۸۶)؛ بدین‌معنا

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

که مناطق ۱، ۲، ۳ و ۶ در پهنه‌ی اوّل، مناطق ۴، ۵، ۱۱، ۲۱ و ۲۲ در پهنه‌ی دوم، مناطق ۷، ۱۲، ۱۳ و ۱۸ در پهنه‌ی سوم، مناطق ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۶ و ۲۰ در پهنه‌ی چهارم و مناطق ۸، ۹، ۱۷ و ۱۹ در پهنه‌ی پنجم قرار گرفتند. سپس از هر پهنه، یک منطقه و در هر منطقه، ۵ بلوک به شیوه‌ی تصادفی ساده انتخاب گردید (مناطق ۱، ۵، ۱۳، ۱۶ و ۱۹). در ادامه از هر بلوک، ۵ یا ۶ خانوار (در بلوک‌های کوچک‌تر ۵ خانوار و در بلوک‌های بزرگ‌تر ۶ خانوار) برگزیده شدند. شیوه‌ی انتخاب در این مرحله بدین گونه بوده است که پرسشگران با استفاده از نقشه‌ی بلوک، از ضلع شمالی و سمت راست به بلوک انتخابی وارد شده و با شمارش خانوارها، خانوارهای دهم، بیستم، سی‌ام، چهلم، پنجاهم و شصتم را انتخاب و اقدام به تکمیل پرسش‌نامه کرده‌اند.

ابزار جمع‌آوری اطّلاعات در این تحقیق پرسش‌نامه‌ی محقّق‌ساخته، بوده است. برای اعتبارسنجیِ ابراز سنجش از اعتبار صوری (نظر کارشناسان و متخصّصان) استفاده و اصلاح محتوایی و تناسب متغیّرها با سؤالات انجام شد. این تحقیق از اعتبار سازه نیز بهره برده است؛ زیرا در آن از تحلیل عاملی هم کمک گرفته شده است (*KMO*=۰,۸۱). برای سنجش پایایی نیز از آلفای کرونباخ استفاده شده که مقدار آن در پرسش‌نامه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی برای همه‌ی شاخص‌های تحقیق بزرگ‌تر از ۰,۷۰ به‌دست آمده است. مقدار پایایی پرسش‌نامه‌ی شادکامی با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ و با روش بازآزمایی پس از ۷ هفته، ۰/۸۷ بوده است. هم‌چنین در پژوهش حاضر، از فرم فارسی پرسش‌نامه‌ی شادکامی آکسفورد که با توجّه به مقتضیّات فرهنگی و اجتماعی ایران بومی شده، بهره برده‌ایم. مقدار آلفای بیش‌تر از۰,۷۰ نشان‌دهنده‌ی هم‌بستگی درونی میان متغیّرها برای سنجش مفاهیم مورد نظر است. بدین ترتیب می‌توان گفت ابزارهای سنجش از قابلیّت اعتماد یا پایایی لازم برخوردارند.

تعریف نظری و عملیّاتی

متغیّر وابسته‌ی شادمانی

تعریف نظری: شادکامی به قضاوت فرد از درجه یا میزان مطلوبیّت کیفیّت کلّ زندگی اطلاق می‌شود؛ به عبارت دیگر، شادمانی به این معناست که فرد چه‌قدر زندگی خود را دوست دارد (به نقل از میرشاه‌جعفری، ۱۳۸۱: ۵۱).

تعریف عملیّاتی: به لحاظ عملی، در این تحقیق متغیّر وابسته‌ی شادکامی از طریق متغیّرهایی مانند احساس سرزندگی، بهبود وضعیّت زندگی با گذشت زمان، روشن بودن آینده، رضایت از

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

پیشامدها و روندهای زندگی، نتیجه دادن کارها و فعّالیّت‌ها، مقایسه‌ی زمان کنونی با دوران کودکی، احساس آرامش و ... سنجیده می‌شود و برای این مقصود، از پرسش‌نامه‌ی شادکامی آکسفورد (OHI) استفاده شده است.

متغیّر مستقل: سرمایه‌ی اجتماعی

با توجّه به نظریّه‌های ارائه‌شده درباره‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و با مبنا قرار دادن نظریّه‌ی پاتنام، سرمایه‌ی اجتماعی را به سه بعد انسجام اجتماعی، اعتماد اجتماعی و مشارکت اجتماعی تقسیم کرده و مورد بررسی قرار داده‌ایم.

انسجام اجتماعی

تعریف نظری: انسجام اجتماعی بر توافق جمعی میان اعضای یک جامعه دلالت دارد که حاصل پذیرش و درونی کردن نظام ارزشی و هنجاری یک جامعه و وجود تعلّق جمعی و تراکمی از وجود تعامل در میان افراد جامعه است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۰: ۱۸۱).

تعریف عملیّاتی: برای سنجش انسجام اجتماعی نیز از سه شاخص گرایش افراد به یکدیگرآمیزی، تعامل اجتماعی فرد و میزان نزاع و اختلاف سیاسی، طی طیف لیکرت پنج گزینه‌ای (از خیلی کم با نمره‌ی ۱ تا خیلی زیاد با نمره‌ی ۵) استفاده شده است.

اعتماد اجتماعی

تعریف نظری: اعتماد اجتماعی را می‌توان داشتن حسن‌ظن به دیگران در روابط اجتماعی، که دارای دو طرف اعتمادکننده و اعتمادشونده (فرد یا گروه) است، دانست. این اعتماد تسهیل‌کننده‌ی روابط اجتماعی است و امکان سود یا زیان را در خود نهفته دارد (امیرکافی، ۱۳۸۰: ۱۱).

تعریف عملیّاتی: اعتماد در سه بعد اعتماد درون‌گروهی و برون‌گروهی و اعتماد نهادی سنجیده شده است. برای عملیّاتی کردن اعتماد درون‌گروهی از گویه‌های امانت‌داری اعضای خانواده نسبت به هم، صداقت و رو راستی دوستان، استفاده‌ی دوستان و خانواده از فریب و تقلب برای پیشبرد امور، قابل اعتماد بودن دوستان و آشنایان و اعتماد به همسایه‌ها و ساکنان کوچه استفاده شده است. هم‌چنین اعتماد برون‌گروهی با گویه‌های امانت‌داری و صداقت و رو راستی مردم نسبت به هم، پیشبرد امور با استفاده از فریب و تقلّب، افزایش سطح اعتماد شهروندی، از بین رفتن اعتماد به

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

سبب شیوه‌ی رفتار فروشندگان و افزایش سطح اعتماد به علّت فراهم شدن فضا برای تعامل با افراد بیگانه، سنجیده شده است. اعتماد نهادی نیز با گویه‌های اعتماد به نهادهای دولتی مانند استانداری، فرمانداری، مجلس، شورای نگهبان و شهرداری به‌عنوان نهادی عمومی و غیردولتی، طی طیف لیکرت پنج گزینه‌ای (از خیلی کم با نمره‌ی ۱ تا خیلی زیاد با نمره‌ی ۵) مورد سنجش قرار گرفته است.

مشارکت اجتماعی

تعریف نظری: مشارکت اجتماعی دلالت بر گسترش روابط بین‌گروهی در قالب انجمن‌های داوطلبانه، باشگاه‌ها، اتّحادیّه‌ها و گروه‌هایی دارد که معمولاً خصلتی محلّی و غیردولتی دارند و در قالب سیاست‌های اجتماعی، مشارکت و درگیر ساختن مردم در فرایندهای گوناگون اجتماعی را هدف خود می‌دانند (غفاری،۱۳۸۰: ۱۰).

تعریف عملیّاتی: برای سنجش مشارکت اجتماعی از گویه‌های مشارکت در فعّالیّت‌های مذهبی و فوق‌برنامه‌ی محلّی، شرکت در امور عام‌المنفعه‌ی محلّی و جمعی، فرهنگی و تفریحی (شرکت در فعّالیّت‌های هنری، علمی، ورزشی و ...) و فعّالیّت‌های سیاسی مانند انتخابات مجلس، ریاست جمهوری و شورای شهر، طی طیف لیکرت (از خیلی کم با نمره‌ی ۱ تا خیلی زیاد با نمره‌ی ۵) استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق

سیمای آماری پاسخ‌گویان

- جنس: نسبت پاسخ‌گویان مرد و زن در این تحقیق برابر (۵۰ درصد) بوده است.
- وضعیّت تأهّل: بیش از نیمی از پاسخ‌گویان (۵۴,۲ درصد) متأهّل و بقیّه (۴۵,۸ درصد) مجرّد بوده‌اند.
- سن: ۳۲ درصد از پاسخ‌گویان در گروه سنّی ۱۸ تا ۲۱ سال، ۳۵,۲ درصد در گروه سنّی ۲۲ تا ۲۵ سال و ۳۲,۸ درصد در گروه سنّی ۲۶ تا ۳۰ سال قرار داشته‌اند و میانگین سنّی پاسخ‌گویان ۲۴,۲۲ سال با انحراف معیار ۳,۷۶ بوده است.
- تحصیلات: بیش‌ترین میزان تحصیلات پاسخ‌گویان در سطح لیسانس (۴۵,۳ درصد) بوده است. پس از آن، پاسخ‌گویانِ دارای تحصیلات فوق‌لیسانس و بالاتر (۲۹,۴ درصد) و دیپلم و

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

فوق‌دیپلم (۱۹٫۸ درصد) به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار داشته‌اند. کم‌ترین میزان تحصیلات نیز مربوط به تحصیلات کم‌تر از دیپلم (۵٫۵ درصد) و بی‌سواد (۷٫۹ درصد) بوده است.

جدول شماره‌ی یک- توزیع نسبی پاسخ‌گویان برحسب ویژگی‌های زمینه‌ای

متغیّر		f	٪	M	SD	متغیّر		f	٪	M	SD
جنس	زن	۱۹۲	۵۰	–	–	وضعیت تأهل	مجرّد	۱۷۶	۴۵/۸	–	–
	مرد	۱۹۲	۵۰				متأهّل	۲۰۸	۵۴/۲		
کل		۳۸٤	۱۰۰			کل		۳۸٤	۱۰۰		
سن	۱۸ تا ۲۱ سال	۱۲۳	۳۲	۲۴/۲۲	۳/۷۶	تحصیلات	کم‌تر از دیپلم	۲۱	۵/۵	–	–
	۲۱ تا ۲۵ سال	۱۳۵	۳۵/۲				دیپلم و فوق‌دیپلم	۷۶	۱۹/۸		
	۲۶ تا ۳۰ سال	۱۲۶	۳۲/۸				لیسانس	۱۷۴	۴۵/۳		
							فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۱۳	۲۹/۴		
کل		۳۸٤	۱۰۰			کل		۳۸٤	۱۰۰		

شاخص‌های تحقیق

نتایج توصیفی شاخص‌های تحقیق حاکی از آن است که میزان سرمایه‌ی اجتماعی در جمعیّت نمونه‌ی تحقیق در حدّ متوسّطِ رو به بالا است؛ زیرا میزان سرمایه‌ی اجتماعی بیش از دو سوم پاسخ‌گویان (۷۷ درصد) در این حد ارزیابی شده است. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد در بین ابعاد سرمایه اجتماعی در میان جوانان شهر تهران، مطلوبیّت میزان انسجام اجتماعی بیش از دو بعد دیگر (اعتماد و مشارکت اجتماعی) است؛ به‌گونه‌ای که میزان انسجام اجتماعی ۳۹ درصد از جوانان در حدّ زیاد بوده، در حالی که میزان مشارکت و اعتماد اجتماعی هریک به ترتیب ۳۱ درصد و ۲۲ درصد در حدّ زیادی ارزیابی شده است. با توجّه به دامنه‌ی تغییرات و میانگین شاخص‌های به‌دست آمده، می‌توان گفت وضعیّت اعتماد اجتماعی در حدّ پایین، میزان مشارکت اجتماعی در حدّ متوسّطِ رو به بالا و میزان انسجام اجتماعی نیز در حدّ بالایی قرار دارد. شاخص شادکامی یکی دیگر از شاخص‌های مطالعه‌شده است که در ۲۷ درصد از جوانان جمعیّت مورد مطالعه، در حدّ بالایی جای دارد. جدول توزیع نسبی و شاخص‌های آماری میزان شادکامی، مؤیّد آن است که میزان شادکامی نیز در میان پاسخ‌گویان در حدّ متوسّطِ رو به پایین است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی دو- توزیع نسبی پاسخ‌گویان برحسب شاخص‌های تحقیق

ردیف	شاخص		کم	متوسط	زیاد	کل	*M*	*SD*
۱	اعتماد اجتماعی[۱]	*f*	۱۲۴	۱۷۵	۸۵	۳۸۴	۱۹/۴۵ (۷-۳۵)	۲/۱۶
		٪	۳۲/۳	۴۵/۶	۲۲/۱	۱۰۰		
۲	مشارکت اجتماعی	*f*	۷۶	۱۸۸	۱۲۰	۳۸۴	۱۸/۷۶ (۶-۳۰)	۳/۴۴
		٪	۱۹/۸	۴۹	۳۱/۲	۱۰۰		
۳	انسجام اجتماعی	*f*	**۴۳**	**۱۹۳**	۱۴۸	۳۸۴	۲۹/۶۶ (۸-۴۰)	۳/۷۶
		٪	۱۱/۲	۵۰/۳	۳۸/۵	۱۰۰		
۴	سرمایه‌ی اجتماعی	*f*	۸۷	۱۸۵	۱۱۲	۳۸۴	۶۵/۱۲ (۱۰۵-۲۱)	۸/۹۴
		٪	۲۲/۶	۴۸/۲	۲۹/۲	۱۰۰		
۵	شادکامی	*f*	۱۲۴	۱۵۶	۱۰۴	۳۸۴	۲۳/۳۴ (۱۲-۶۰)	۴/۱۲
		٪	۳۲/۳	۴۰/۶	۲۷/۱	۱۰۰		

یافته‌های استنباطی

جدول زیر نتایج آزمون فرضیّه‌های تحقیق و رابطه‌ی میان متغیّرهای مستقل (سرمایه‌ی اجتماعی و ابعاد آن) و متغیّر وابسته (شادکامی) را به کمک ضریب هم‌بستگی پیرسون با در نظر گرفتن ملاحظات آماری لازم (کمّی بودن مقیاس متغیّرها، نرمال بودن توزیع داده‌ها و خطّی بودن رابطه‌ی میان متغیرها) سنجیده است. ضرایب هم‌بستگی مندرج در این جدول حاکی از آن است که میان سرمایه‌ی اجتماعی و ابعاد آن و میزان شادکامی، رابطه‌ی معنادار و مستقیمی وجود دارد. به این ترتیب می‌توان گفت با افزایش سرمایه‌ی اجتماعی، میزان شادکامی نیز افزایش می‌یابد. هم-چنین درباره‌ی رابطه‌ی میان ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی، نتایج نشان می‌دهد میزان مشارکت اجتماعی قوی‌ترین رابطه (۰,۵۴۸) را با شادکامی دارد و پس از آن، میزان اعتماد اجتماعی (۰,۴۳۵) و میزان انسجام اجتماعی (۰,۳۳۱) قرار دارند که دارای رابطه‌ی مستقیم و معناداری با شادکامی هستند.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی سه- آزمون فرضیّه‌های تحقیق و میزان ضریب هم‌بستگی پیرسون

ردیف	فرضیه	ضریب هم‌بستگی پیرسون
۱	رابطه‌ی میان میزان اعتماد اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان	۰/۴۳۵**
۲	رابطه‌ی میان میزان انسجام اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان	۰/۳۳۱**
۳	رابطه‌ی میان میزان مشارکت اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان	۰/۵۴۸**
۴	رابطه‌ی میان میزان سرمایه‌ی اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان	۰/۶۴۵**

**معنادار در سطح ۰,۰۱

(**a**) آزمون رگرسیون چند متغیّره برای بررسی تأثیر ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی

برای بررسی تأثیر ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی از رگرسیون چند متغیّره به روش هم‌زمان استفاده شده است که بر اساس نتایج آن، ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی ۲۵ درصد از تغییرات متغیّر شادکامی را تبیین می‌کنند.

با مرور جدول زیر می‌توان گفت سه بعد اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی از عوامل مؤثّر بر شادکامی هستند و تأثیر هر سه بعد بر شادکامی افزاینده است. در این میان، مشارکت اجتماعی بیش‌ترین تأثیر و انسجام اجتماعی کم‌ترین تأثیر را بر شادکامی دارد. ضریب β۰,۲۹۸ مشارکت اجتماعی بدین معناست که به ازای هر واحد افزایش در مشارکت اجتماعی، ۰,۲۹۸ واحد شادکامی افزایش می‌یابد.

جدول شماره‌ی چهار- نتایج رگرسیون تأثیر ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی

شاخص آماری / مدل رگرسیون	ضریب هم‌بستگی (R)	R^2	R^2 تعدیل‌شده	F	سطح معناداری
۱	۰/۴۹۹	۰/۲۴۹	۰/۲۴۲	۳۱/۴۹۵	۰/۰۰۱

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی پنج- مشخّص‌کننده‌های آماری، میزان و جهت تأثیر ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی بر شادکامی

شاخص آماری / مدل	ضریب غیراستاندارد	خطای استاندارد	بتای استاندارد شده	t	سطح معنی‌داری
عدد ثابت	۶۱/۳۶۰	۱۰/۱۸۹	–	۶/۰۲۲	۰/۰۰۱
اعتماد اجتماعی	۱/۰۲۵	۰/۲۶۴	۰/۲۱۶	۳/۸۸۰	۰/۰۰۱
انسجام اجتماعی	۰/۷۸۶	۰/۳۰۰	۰/۱۷۸	۲/۶۲۴	۰/۰۰۹
مشارکت اجتماعی	۱/۵۵۶	۰/۳۰۱	۰/۲۹۸	۵/۱۶۸	۰/۰۰۱

رابطه‌ی میان متغیّرهای زمینه‌ای و شادکامی

- میان جنس و شادکامی رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. البتّه جدول توزیع نسبی رابطه‌ی میان این دو متغیّر، مؤیّد آن است که میزان شادکامی زنان تا حدّی بیش‌تر از مردان است، امّا این تفاوت شادکامی مردان و زنان به لحاظ آماری معنادار نیست ($X^2(۲) = ۹,۲۵۰$ ،$p> ۰۵.$).
- میان سن و شادکامی رابطه‌ی ضعیف و معکوسی وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که میزان شادکامی جوانان گروه سنّی ۱۸ تا ۲۱ سال، بیش‌تر از سایر رده‌های سنّی است ($X^2(۴) = ۱۹,۴۶۵$ ،$p< ۰۵.$).
- میان وضعیّت تأهّل و شادکامی رابطه‌ی ضعیف وجود دارد؛ به‌طوری که میزان شادکامی افراد مجرّد بیش‌تر از افراد متأهّل است ($X^2(۲) = ۱۳,۲۲۸$ ،$p< ۰۵.$).
- میان تحصیلات و شادکامی نیز رابطه‌ی معناداری وجود ندارد ($X^2(۶) = ۱۴,۴۴۵$ ،$p> ۰۵.$).

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

جدول شماره‌ی شش- آزمون رابطه‌ی میان متغیّرهای زمینه‌ای و شادکامی

متغیّرها / شادکامی		کم		متوسّط		زیاد		کل		مقدار x^2	P	مقدار هم‌بستگی
		f	٪	f	٪	f	٪	F	٪			
جنس	زن	۵۸	۳۰	۸۰	۴۱/۹	۵۴	۲۸/۱	۱۹۲	۵۰	۹/۲۵۰	۰/۳۲۲	-
	مرد	۶۶	۳۴/۶	۷۶	۳۹/۳	۵۰	۲۶/۱	۱۹۲	۵۰			
	کل	۱۲۴	۳۲/۳	۱۵۶	۴۰/۶	۱۰۴	۲۷/۱	۳۸۴	۱۰۰			
گروه سنی	۱۸ تا ۲۱ سال	۳۶	۲۹/۱	۴۶	۳۷/۹	۴۱	۳۳	۱۲۳	۳۲	۱۹/۴۶۵	۰/۰۱۸	-۰/۲۴۲ (کندال تاوی -سمی)
	۲۲ تا ۲۵ سال	۴۴	۳۳	۵۶	۴۱/۲	۳۵	۲۵/۸	۱۳۵	۳۵/۲			
	۲۶ تا ۳۰ سال	۴۴	۳۴/۹	۵۴	۴۲/۷	۲۸	۲۲/۴	۱۲۶	۳۲/۸			
	کل	۱۲۴	۳۲/۳	۱۵۶	۴۰/۶	۱۰۴	۲۷/۱	۳۸۴	۱۰۰			
وضعیّت تأهّل	مجرّد	۵۵	۳۱/۳	۶۸	۳۸/۶	۵۳	۳۰/۱	۱۷۶	۴۵/۸	۱۳/۲۲۸	۰/۰۴۵	۰/۲۰۰ (وی کرامرز)
	متأهل	۶۹	۳۳/۳	۸۹	۴۲/۶	۵۰	۲۴/۱	۲۰۸	۵۴/۲			
	کل	۱۲۴	۳۲/۳	۱۵۶	۴۰/۶	۱۰۴	۲۷/۱	۳۸۴	۱۰۰			
تحصیلات	کم‌تر از دیپلم	۷	۳۵/۷	۸	۳۸/۷	۶	۲۵/۶	۲۱	۵/۵	۱۴/۴۴۵	۰/۰۷۱	-
	دیپلم و فوق‌دیپلم	۲۳	۳۰	۳۵	۴۶/۱	۱۸	۲۳/۹	۷۶	۱۹/۸			
	لیسانس	۵۳	۳۰/۳	۶۵	۳۷/۶	۵۶	۳۲/۱	۱۷۴	۴۵/۳			
	فوق‌لیسانس و بالاتر	۳۷	۳۳/۲	۴۶	۴۰	۳۰	۲۶/۸	۱۱۳	۲۹/۴			
	کل	۱۲۴	۳۲/۳	۱۵۶	۴۰/۶	۱۰۴	۲۷/۱	۳۸۴	۱۰۰			

نتیجه‌گیری

بررسی وضعیّت سرمایه‌ی اجتماعی در میان جوانان تهرانی حاکی از آن است که میزان سرمایه‌ی اجتماعی جوانان در شرایط نسبتاً مطلوبی قرار دارد. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد در بین ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی در میان جوانان شهر تهران، مطلوبیّت میزان انسجام اجتماعی بیش از اعتماد و مشارکت اجتماعی است. در این بین، وضعیّت اعتماد اجتماعی جوانان چندان مطلوب نبوده و نیازمند توجّه ویژه است. بررسی شاخص شادکامی در بین جوانان نیز بیانگر آن است که

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

میزان شادکامی در میان جوانان در حدّ متوسّطِ رو به پایین است. امّا یافته‌های تحقیق نشان داده سرمایه‌ی اجتماعی می‌تواند عاملی اثرگذار بر سطح شادکامی جوانان باشد؛ به‌گونه‌ای که با افزایش سطح سرمایه‌ی اجتماعی، میزان شادکامی نیز افزایش می‌یابد. این نتیجه‌ی تحقیق با نتایج تحقیقات داخلی مانند خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۰) و میرشاه‌جعفری (۱۳۸۱) و نیز تحقیقات خارجی مانند بارتولینی (۲۰۰۸) و ناتاووده (۲۰۰۷) هم‌خوانی دارد. در همه‌ی تحقیقات تجربی انجام‌شده، سرمایه‌ی اجتماعی متغیّری اثرگذار و فزاینده‌ی سطح شادکامی بوده است.

در زمینه‌ی رابطه‌ی میان ابعاد سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی، نتایج نشان می‌دهد که مشارکت بیش‌ترین تأثیر را بر سطح شادکامی جوانان دارد و جوانانی که دارای سطح مشارکت اجتماعی قوی‌تری هستند، از شادکامی بالاتری نیز برخوردارند. متغیّرهای اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی نیز در رتبه‌های بعدی اثرگذاری بر شادکامی قرار دارند. شایان ذکر است که پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی، همواره به تأثیر مثبت و افزایشی مؤلّفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی بر سطح شادکامی اشاره دارند و تفاوت فقط درباره‌ی اثرگذارترین مؤلّفه است. در پژوهش حاضر، مشارکت اثرگذارترین مؤلّفه بر شادکامی بوده است، در حالی که بر پایه‌ی نتایج تحقیق خوش‌فر و همکاران (۱۳۹۰) از میان مؤلّفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی، ارتباط اجتماعی قوی‌ترین و مشارکت رسمی ضعیف‌ترین رابطه را با نشاط و شادی دارد. امّا به نظر چلبی و موسوی (۱۳۸۷)، روابط اجتماعی در صورت همراه بودن با اعتماد اجتماعی، می‌تواند عاملی اثرگذار بر سطح شادکامی باشد. کوپیر و همکاران نیز مشارکت را عاملی اثرگذار بر سطح شادکامی می‌دانند.

از دیگر نتایج تحقیق حاضر این بوده که سرمایه‌ی اجتماعی با مؤلّفه‌های مورد بررسی در این تحقیق، توانسته است حدود ۲۵ درصد از تغییرات متغیّر شادکامی را تبیین کند که این امر بیانگر اهمّیّت بسیار زیاد سرمایه‌ی اجتماعی در شادکامی جوانان است. هم‌چنین بر اساس نتایج این بررسی، مشارکت اجتماعی بیش‌ترین تأثیر و انسجام اجتماعی کم‌ترین تأثیر را بر شادکامی دارد. در مجموع می‌توان گفت تغییرات سطح سرمایه‌ی اجتماعی جوانان در جامعه، تأثیر شگرفی بر سطح شادکامی آنان می‌گذارد.

برای برنامه‌ریزی در جهت تقویت سطح شادکامی همواره باید به ویژگی‌های زمینه‌ای جامعه‌ی هدف، توجّه ویژه‌ای داشت. در این باره نیز نتایج پژوهش حاضر نشان داده است میان جنس و شادکامی رابطه‌ی معناداری وجود ندارد. اگرچه میزان شادکامی دختران تا حدّی بیش‌تر از پسران

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

است، این تفاوت شادکامی مردان و زنان به لحاظ آماری معنادار نیست. امّا میان سن و شادکامی رابطه‌ی ضعیف و معکوسی برقرار است؛ به‌گونه‌ای که با افزایش سن، شادکامی با شدّت ضعیفی کاهش می‌یابد. میان وضعیّت تأهّل و شادکامی نیز رابطه‌ی ضعیفی وجود دارد و میزان شادکامی جوانان مجرّد بیش‌تر از جوانان متأهّل است؛ با توجّه به بالا رفتن میانگین سنّی ازدواج و کاهش آمار ازدواج، به این مسأله باید عنایت ویژه‌ای داشت. بر پایه‌ی دیگر یافته‌ی این پژوهش، میان تحصیلات و شادکامی رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

یادداشت:

[۱] برای سنجش اعتماد اجتماعی، ۶ سوال در قالب طیف لیکرت ۵ درجه‌ای تنظیم شده بود؛ به همین سبب دامنه‌ی تغییرات این شاخص بین ۶ تا ۳۰ است. دامنه‌ی تغییرات سایر شاخص‌ها نیز در جدول آمده است.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

منابع

۱. احمدی مهربانی، محمّدرضا (۱۳۸۳) «مدیریّت بر مبنای اعتماد»، **توسعه‌ی مدیریّت**، شماره‌ی ۴۶.

۲. ازکیا، مصطفی و غفّاری، غلامرضا (۱۳۸۰) «بررسی رابطه بین انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی سازمان‌یافته روستاییان در نواحی روستایی شهرستان کاشان»، **اقتصاد کشاورزی و توسعه**، سال نهم، شماره‌ی ۳۶.

۳. امیرکافی، مهدی (۱۳۸۰) «اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثّر بر آن»، **فصلنامه‌ی نمایه‌ی پژوهشی**، سال پنجم، شماره‌ی ۱۸.

۴. بخشایش، علیرضا؛ مرتضوی، مهناز و حائری، محمود (۱۳۹۰) «بررسی تطبیقی مفهوم شادی و نشاط از دیدگاه اسلام و روان‌شناسی»، **مجلّه‌ی فرهنگ در دانشگاه اسلامی**، سال اوّل، شماره‌ی ۱، صص ۸۴-۱۰۱.

۵. بیرو، آلن (۱۳۷۵) **فرهنگ علوم اجتماعی**، ترجمه‌ی باقر ساروخانی، تهران: کیهان.

۶. تاجبخش، کیان (۱۳۸۴) **سرمایه‌ی اجتماعی (اعتماد، دموکراسی و توسعه)**، ترجمه‌ی افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: شیرازه.

۷. چلبی مسعود و موسوی، سیّد محسن (۱۳۸۷) «بررسی جامعه‌شناسی عوامل مؤثّر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان»، **جامعه‌شناسی ایران**، دوره‌ی نهم، شماره‌ی ۱ و ۲، صص ۳۴-۵۷.

۸. خوش‌فر، غلامرضا؛ جانعلی‌زاده، حیدر؛ اکبرزاده، فاطمه و دهقانی، حمید (۱۳۹۰) «تأثیر سرمایه‌ی اجتماعی بر شادی جوانان شهر بابلسر»، **فصلنامه‌ی رفاه اجتماعی**، سال سیزدهم، شماره‌ی ۵۱، صص ۲۸۳-۳۱۴.

۹. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷) **لغت‌نامه**، جلد ۱۳، تهران: دانشگاه تهران.

۱۰. سعادت، رحمان (۱۳۸۴) «**تجزیه و تحلیل وضعیّت و روند سرمایه‌های فیزیکی، انسانی و اجتماعی در اقتصاد ایران**»، رساله‌ی دکتری رشته‌ی علوم اقتصادی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرّس.

۱۱. شارع‌پور، محمود (۱۳۸۳) «ابعاد و کارکردهای سرمایه‌ی اجتماعی و پیامدهای حاصل از فرسایش آن»، **بررسی مسائل اجتماعی ایران**، انجمن جامعه‌شناسی ایران، تهران: آگه.

۱۲. صالحی امیری، رضا (۱۳۸۸) **انسجام ملّی و تنوّع فرهنگی**، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک.

۱۳. صیّادی‌فر، سمیّه و دوستی، علی (۱۳۸۴) «حفظ یا حذف شادی»، **روزنامه‌ی همشهری**، ۱۳۸۴/۱۲/۲۲.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

۱۴. غفّاری، غلامرضا (۱۳۸۰) «**تبیین عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثّر بر مشارکت اجتماعی، اقتصادی سازمان‌یافته‌ی روستاییان به‌عنوان مکانیزمی برای توسعه‌ی روستایی ایران**»، پایان‌نامه‌ی دکتری رشته‌ی جامعه‌شناسی توسعه، دانشکده‌ی علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

۱۵. فوکویاما، فرانسیس (۱۳۸۱) **پایان نظم: سرمایه‌ی اجتماعی و حفظ آن**، ترجمه-ی غلامعباس توسّلی، تهران: جامعه.

۱۶. فیتز پتریک، تونی (۱۳۸۱) **نظریّه‌ی رفاه؛ سیاست اجتماعی چیست؟**، ترجمه‌ی هرمز همایون‌پور، تهران: گام نو.

۱۷. کشاورز، امیر (۱۳۸۴) «**بررسی رابطه‌ی بین شادکامی با سرزندگی، جزمیّت-انعطاف‌پذیری و ویژگی‌های جمعیّت‌شناختی در مردم شهر اصفهان**»، پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشکده‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان.

۱۸. کیامرثی، آذر و مؤمنی، سویل (۱۳۹۲) «بررسی ارتباط سرمایه‌ی اجتماعی و شادکامی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دبیرستانی»، **مجلّه‌ی روان‌شناسی مدرسه**، دوره‌ی دوم، شماره‌ی ۱، صص ۱۱۹-۱۳۰.

۱۹. گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷) **پیامدهای مدرنیت**، ترجمه‌ی محسن ثلاثی، تهران: مرکز.

۲۰. محسنی، منوچهر و جاراللهی، عذرا (۱۳۸۲) **مشارکت اجتماعی در ایران**، تهران: آرون.

۲۱. محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۵) «بیگانگی مانعی برای مشارکت و توسعه‌ی ملّی»، **نامه‌ی پژوهش**، شماره‌ی ۱، صص۹۰- ۱۰۹.

۲۲. محمّدی، محمّدعلی (۱۳۸۴) **سرمایه‌ی اجتماعی و سنجش آن**، تهران: نشر دانشکده‌ی علوم پزشکی و توان‌بخشی.

۲۳. میرشاه‌جعفری، ابراهیم؛ عابدی، محمّدرضا و دریکوندی، هدایت‌الله (۱۳۸۱) «شادمانی و عوامل مؤثّر بر آن»، **تازه‌های علوم شناختی**، سال چهارم، شماره‌ی ۳، صص ۵۰-۵۶.

۲۴. هزارجریبی، جعفر و آستین‌افشان، پروانه (۱۳۸۸) «بررسی عوامل مؤثّر بر نشاط اجتماعی (با تأکید بر استان تهران)»، **جامعه‌شناسی کاربردی**، سال بیستم، شماره‌ی ۱، صص ۱۱۹-۱۴۶.

25. Argyle, M.(2001a) Personality, self – esteem and demographic predictions of happiness and depression. In H.Cheng& A. Farnham (Eds.),**The Psychology of happiness**.

26. Bartolini, S. &Bilancini, E. &Pugno, M. (2008) **Did the Decline in Social Capital Depress Americans' Happiness?** University of Siena– Deparment of Economics and University of Cassino - Department of Economic Sciences.

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]

27. Bourdieu, P. (1986) "The forms of capital", In J.Richardson (Ed.) **Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education**, New York: Greenwood Press.
28. Coleman, J.S. (1988) "Social capital in the creation of human capital", **American Journal of Sociology**, 94: 95-120.
29. Dickey, M.T. (1999) The pursuit of happiness.**http://www.Dickey.Org/happy.Htm**
30. BjørnskovChristian(2008) Social Capital and Happiness in the United States, **Applied Research Quality Life**, 3:43–62.
31. Growiec Katarzyna•Growiec Jakub(2013) Trusting Only Whom You Know, Knowing Only Whom You Trust: The Joint Impact of Social Capital and Trust on Happiness in CEE Countries, RESEARCH PAPER, **J Happiness Stud DOI** 10.1007/s10902-013-9461-8.
32. Han Sehee (2014) **Social Capital and Subjective Happiness: Which Contexts Matter?** Springer Science+Business Media Dordrecht.
33. Helliwell, J. F., & Putnam, R. (2004) The social context of well-being. Philosophical Transactions of the Royal Society London, 359(1440), 1435–1446. **http://papers.ssrn.com**.
34. **International differences in well-being**. Oxford University Press, New York, pp 328–350.
35. Midgley James & Michelle M. Livermore (Editors) (2008) **The Handbook of Social Policy Paperback**, SAGE Publications, Inc.
36. Peiro, A. (2006) Happiness, satisfaction and socio-economic conditions: Some international evidence. **The Journal of Socio-Economics**, 35(2), 348–365.
37. Pose Andre´s Rodrı´guez& von Berlepsch Viola(2013) Social Capital and Individual Happiness in Europe, **J Happiness Stud DOI** 10.1007/s10902-013-9426-y.
38. Veenhoven R (2010) How universal is happiness. In: Diener E, Kahnemann D, Helliwell JF (eds).
39. **www.amar.org.ir**

[Downloaded from scdsjournal.ir on 2026-11-19]